

Beata Goworko-Składanek

Białystok

Aspekty formalnoprawne współpracy międzynarodowej Polski z państwami słowiańskim w dziedzinie kultury

Słowa kluczowe: państwa słowiańskie, międzypaństwowa współpraca kulturalna, dyplomacja kulturalna, Instytuty Polskie

1. Wstęp

Kultura staje się dynamicznie samodzielną dziedziną gospodarki i tworzy własne rynki wymiany dóbr i pracy, staje się istotnym składnikiem współczesnych stosunków politycznych (a więc i dyplomacji) [Potoroczyn, online]. Kwestie związane z międzypaństwową współpracą kulturalną są regulowane głównie za pośrednictwem umów bilateralnych. Umowy te zapewniają kulturze możliwość swobodnego przekraczania granic przy wsparciu ze strony zainteresowanych państw za pośrednictwem ich rządów¹.

Poniżej zamierzam przedstawić treści obowiązujących międzynarodowych aktów prawnych regulujących kwestie współpracy kulturalnej Polski z państwami, z grupy państw słowiańskich. Mam na myśli nie tylko państwa położone w bezpośrednim sąsiedztwie Polski, ale także położone na południu Europy. Ukazanie współpracy kulturalnej Polski z tak liczną grupą państw ma na celu wskazanie zakresu i potrzeb podyktowanych współpracą między państwami z tej samej grupy językowej, ze szczególnym akcentem

¹ W ramach polskiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych działa Departament Dyplomacji Publicznej i Kulturalnej, którego zadaniem jest min. upowszechnianie polskiej kultury, nauki i edukacji, współpraca z Instytutami Polskimi, Ambasadami i Konsulatami Generalnymi w celu zapewnienia obecności polskich twórców i artystów w najważniejszych wydarzeniach kulturalnych na całym świecie, [Ministerstwo Spraw Zagranicznych (a), online].

na państwa wschodniosłowiańskie. Postanowienia regulujące kwestie współpracy na polu kultury zostały zawarte w umowach ustawiających współpracę w dziedzinie nie tylko kultury, ale także edukacji/oświaty i nauki. Wskazania do nawiązania rzeczowej współpracy zostały zawarte w umowach o przyjaźni i dobrym sąsiedztwie (w przypadku państw bezpośrednio sąsiadujących z Polską). Umowy te mają na celu stworzenie odpowiednich warunków do bezpośredniej współpracy instytucji państwowych, organizacji, stowarzyszeń obywatelskich, osób prawnych i fizycznych w dziedzinie kultury, np. poprzez tworzenie wspólnych organizacji, stowarzyszeń i fundacji. Są one bardzo ważnym elementem umożliwiającym nawiązanie współpracy w wymiarze praktycznym.

Polska zawarła umowy w dziedzinie współpracy m.in. kulturalnej z państwami słowiańskimi, które można zaliczyć do trzech grup państw:

- graniczących z Polską po stronie wschodniej, powiązanych kulturowo i etnicznie,
- graniczących z Polską po stronie południowej, pokrewnych językowo oraz
- niegraniczących z Polską, położonych na południu Europy.

Do pierwszej grupy państw zaliczymy Białoruś [Umowa z Białorusią 1995], Rosję [Umowa z Rosją 1993] i Ukrainę [Umowa z Ukrainą 1997]. We wstępach umów z Białorusią, Rosją i Ukrainą podkreśla się etniczną i kulturową bliskość narodów. W umowach z Białorusią i Rosją nadto wielowiekowe tradycje współpracy kulturalnej. Takie ujęcie stanu rzeczy jest związane przede wszystkim z położeniem geograficznym wspomnianych państw oraz historycznych powiązań z Polską [Goworko-Składanek 2010, 345].

Do państw graniczących z Polską od strony południowej zaliczymy Czechy i Słowację. W umowach z Czechami [Umowa z Czechami 2003] i Słowacją [Umowa ze Słowacją 2000] we wstępach zwraca się uwagę na bogate (szczególnie korzystne) doświadczenia współpracy i sprzyjające jej rozwojowi warunki, wynikające z bezpośredniego sąsiedztwa i pokrewieństwa językowego.

Natomiast w arengach umów z państwami bezpośrednio niegraniczącymi z Polską, tj. Bośnią i Hercegowiną², Bułgarią [Umowa z Bułgarią 1993], Chorwacją [Umowa z Chorwacją 1995], Czarnogórą [Umowa z Czarnogórą 2012], Macedonią [Umowa z Macedonią 1998], Serbią [Umowa z Serbią 2013]

² Stosunki kulturalne Polski z Bośnią i Hercegowiną reguluje umowa z 1956 roku [Umowa z Jugosławią, 1956]. Umowa jest ważna na mocy porozumienia zawartego między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Radą Ministrów Bośni i Hercegowiny o sukcesji prawnej Bośni i Hercegowiny w stosunku do umów zawartych między Rzeczpospolitą Polską a Socjalistyczną Federacyjną Republiką Jugosławii [Umowa z Bośnią i Hercegowiną, 2006].

i Słowenią [Umowa ze Słowenią 1994] nie pojawiają się odwołania do wielowiekowej tradycji współpracy ani do pokrewieństwa językowego. Pojawiają się za to deklaracje zbliżania narodów za pośrednictwem kultury, jak także umacniania, pogłębiania, rozszerzania, rozwijania i wzbogacania stosunków między nimi.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że w przypadku wspomnianych państw w obrębie danej grupy treść umów jest bardzo zbliżona i utrzymana w bardzo podobnym tonie.

2. Zakres współpracy

W tym miejscu należy zwrócić uwagę na najbardziej charakterystyczne elementy, które pojawiają się we wszystkich umowach. Należą do nich w płaszczyźnie współpracy kulturalnej deklaracje m.in. wzajemnej współpracy w dziedzinie kinematografii, archiwistyki, wymiany informacji o konferencjach i innych ważnych imprezach z zakresu kultury i sztuki, wymiany artystów i zespołów artystycznych, zbiorów muzealnych, bibliotecznych, wystaw, przekazywania doświadczeń, respektowania praw autorskich, zachowania dziedzictwa kulturowego, ochrony zabytków, dóbr kultury.

W umowach znalazły się także postanowienia obejmujące wskazania do współpracy na różnych szczeblach administracji rządowej czy samorządowej oraz w ramach organizacji międzynarodowych. Jednym z nich jest postanowienie art. 26 umowy zawartej ze Słowacją, w której to pojawia się deklaracja popierania współpracy między regionami, gminami i innymi jednostkami terytorialnymi i administracyjnymi obu państw. Deklaracja obejmuje także wspieranie współpracy między zaprzyjaźnionymi miastami, powiatami i województwami, zwłaszcza na terenach przygranicznych, w ramach przygranicznych i regionalnych inicjatyw kulturalnych, oświatowych, naukowych, społecznych, sportowych i turystycznych podejmowanych przez samorządy, grupy społeczne i obywatelskie. Nawiązanie do współpracy zdecentralizowanej, zwłaszcza do bezpośrednich kontaktów między społecznościami regionalnymi i lokalnymi, zostało zawarte również w umowie z Serbią i Czarnogórą. Dodatkowo w umowie ze Słowacją pojawia się deklaracja popierania realizacji projektów podejmowanych w ramach programu Inicjatywy Środkowoeuropejskiej³ i Grupy Wyszehradzkiej. Postanowienie odwołujące się do aktywnej współpracy w ramach Inicjatywy Środkowoeuropejskiej

³ Inicjatywa Środkowoeuropejska (skrót ISE; nazwa ang. Central European Initiative – CEI) skupia obecnie 18 państw: Albanie, Austrię, Białoruś, Bośnię i Hercegowinę, Buł-

jest obecne również w umowie z Macedonią. Dodatkowo pojawiło się tam wskazanie do współpracy w ramach innych organizacji międzynarodowych w dziedzinie kultury, edukacji i sportu oraz UNESCO i Rady Europy. Podobnie jak w przypadku umowy zawartej z Czarnogórą, z tą różnicą, że nie pojawia się tam odwołanie do współpracy z UNESCO, tylko do współpracy z organami ONZ. Podobne sformułowanie odnajdziemy także w umowie zawartej z Serbią, w której to tak samo, jak w przypadku umowy zawartej z Czarnogórą i Słowenią, nie pojawia się odniesienie do współpracy z Radą Europy. Tego typu zapisy nie pojawiają się w umowach zawartych z Białorusią, Rosją i Ukrainą. W umowie zawartej z Czechami znalazło się postanowienie, które podkreśla szczególną rolę, jaką może odegrać współpraca między międzynarodowymi organizacjami pozarządowymi.

W umowie z Chorwacją i Słowenią znalazło się postanowienie odnoszące się do bezpośredniej współpracy centralnych urzędów państwowych, instytucji i organizacji w zakresie m.in. współpracy kulturalnej.

Istotnym elementem umów zawartych z Białorusią, Rosją i Ukrainą z perspektywy omawianego tematu jest gwarancja udzielania wszechstronnego poparcia dla działalności organizacji społeczno-kulturalnych mniejszości narodowych oraz umożliwienie im otrzymywania pomocy materialnej z etnicznej ojczyzny w ramach wewnętrznego ustawodawstwa.

3. Programy i porozumienia wykonawcze

Uzupełnieniem umów są programy i porozumienia wykonawcze, które określają konkretne formy i warunki finansowania współpracy między odpowiednimi instytucjami i resortami w ramach ich kompetencji. Po 2000 roku zostały przyjęte w dziedzinie współpracy kulturalnej programy/protokoły/porozumienia z Jugosławią [Program, Jugosławia 2003], Ukrainą [Protokół, Ukraina 2003], Słowenią [Program, Słowenia 2003]; Rosją [Protokół, Rosja 2004], Czechami [Program, Czechy, 2004], Białorusią [Porozumienie, Białoruś 2004], Chorwacją [Program, Chorwacja 2005], Słowacją [Program, Słowacja 2005]. Natomiast w ostatnich latach podpisane zostały programy/protokoły współpracy między Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Kultury Republiki Czeskiej na lata 2008–2010 [Program, Czechy 2008] oraz Ministerstwem Kultury

garię, Chorwację, Czarnogórę, Czechy, Macedonię, Mołdawię, Polskę (od 1991 r.), Rumunię, Serbię, Słowację, Słowenię, Ukrainę, Węgry i Włochy [Ministerstwo Spraw Zagranicznych (b), online].

Republiki Macedonii [Program, Macedonia 2009] i Ministerstwem Kultury Republiki Słowackiej [Program, Słowacja 2009] na lata 2009–2011 a także z Ministerstwem Kultury Federacji Rosyjskiej [Protokół, Rosja 2009] i Ministerstwem Kultury i Turystyki Ukrainy [Protokół, Ukraina 2009] na lata 2009–2012. Do końca 2014 roku obowiązywały Programy Współpracy między Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Kultury Republiki Białorusi [Program, Białoruś 2012] i Ministerstwem Kultury Republiki Słowackiej [Program, Słowacja 2012] podpisane na lata 2012–2014 oraz podpisany w 2014 roku Program współpracy między Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Kultury Republiki Czeskiej [Program, Czechy 2014] na lata 2014–2016.

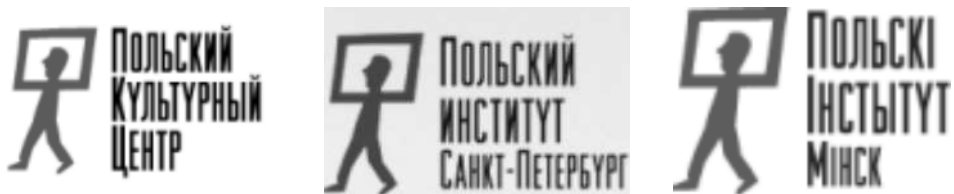
4. Ośrodki kultury i informacji

Praktyczny aspekt umów odnajdujemy w zapisach odnoszących się do możliwości powołania do życia ośrodków kultury i informacji, a w przypadku ich istnienia – popierania, wspierania czy też udzielania pomocy w ich działalności przez państwo.

W umowie z Białorusią w art. 16 znalazł się zapis mówiący o utworzeniu na terytoriach swoich państw instytucji kulturalnych: Centrum Kulturalnego Białorusi w Rzeczypospolitej Polskiej i Instytutu Polski w Republice Białoruś. Centrum Kulturalne Białorusi zostało utworzone w lipcu 2008 roku przy Ambasadzie Republiki Białoruś znajdującej się w Warszawie. Celem działalności Centrum jest prezentacja i promocja dziedzictwa kulturowego, współczesnej kultury i sztuki Białorusi, informacji o społeczno-politycznym i gospodarczym życiu Białorusi oraz wspieranie rozwoju białorusko-polskiej współpracy w dziedzinie kultury, edukacji, turystyki i obszarów informacyjnych poprzez zwiększenie kontaktów i współpracy między ośrodkami twórczymi, instytucjami i organizacjami kulturalnymi i edukacyjnymi obu państw [Ambasada Republiki Białoruś, online]. Natomiast Instytut Polski w Mińsku w 2014 roku obchodził 20 lecie swego istnienia. O założeniu Instytutu zdecydowało w lutym 1994 roku Ministerstwo Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej. Cele, jakie realizuje Instytut to: szerzenie dorobku polskiej kultury i życia akademickiego, znajomości polskiej kultury wśród Białorusinów, rozwoju kontaktów, wymiany doświadczeń oraz wspierania dialogu między polskimi i białoruskimi przedstawicielami nauki, literatury, sztuki, kina, teatru i muzyki [Польски Інстытут у Мінску, online].

się języka rosyjskiego, używanego na co dzień oraz w biznesie, pomaga Rosjanom w nawiązaniu i utrzymywaniu kontaktów z ojczyzną, jest źródłem informacji o wydarzeniach w Rosji [Rosyjskie Centrum Nauki i Kultury, online].

Polskie Centrum Kultury (PCC) zostało założone w Moskwie w 1988 roku na podstawie umowy międzyrządowej z 9 lutego 1988 roku [Umowa z ZSRR 1988]. PCC ma status misji dyplomatycznej Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej (podobnie jak Instytuty na Białorusi, Ukrainie i Słowacji, w Bułgarii, Czechach i Rosji). Z założenia ma być agencją PR-ową współczesnej kultury polskiej, która pojmuje swoje tradycje w kontekście zjednoczonej Europy. Do głównych zadań PCC należy pokazanie nowych i ciekawych wydarzeń kulturalnych we współczesnej Polsce. Centrum gości znanych przedstawicieli kultury polskiej. Tematyka imprez jest bardzo różnorodna, począwszy od muzyki klasycznej do audio-wizualnych spektakli, od malarstwa do wzornictwa przemysłowego, od literatury pięknej do teatru postdramatycznego. Centrum jest zainteresowane realizacją projektów, które pozwolą na nawiązanie współpracy między Polakami a Rosjanami oraz dzielenie się wiedzą i doświadczeniami. Większość projektów jest realizowana we współpracy z rosyjskimi organizatorami i instytucjami – w muzeach, teatrach, kinach, klubach dyskusyjnych, centrach designu i kultury współczesnej [Польский Культурный Центр, online; Instytut Polski w Moskwie, online].

Rycina 2. Logo Polskiego Centrum Kultury w Moskwie, Instytutu Polskiego w Sankt Petersburgu oraz Polskiego Instytutu w Mińsku

Od kilku lat w Sankt Petersburgu działa Instytut Polski, który zajmuje się promocją Polski i popularyzacją dorobku polskiej kultury we wszystkich dziedzinach i osiągnięć polskiej myśli intelektualnej oraz naukowej w Północnej Rosji, nawiązywaniem kontaktów z opiniotwórczymi środowiskami sfery humanitarnej, popieraniem współpracy między Polską a Rosją, rozpowszechnianiem informacji na temat Polski i współczesnych Polaków, polskiego życia społeczno-politycznego, gospodarczego, kulturalnego oraz wspieraniem nauki języka polskiego [Instytut Polski w Sankt Petersburgu, online].

Wykraczając poza zakres przedmiotowy umowy o współpracy kulturalnej z Rosją, należy także przywołać krajowy akt prawny, na podstawie którego zostało powołane Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia [Ustawa CPRDiP 2011], mające swoją siedzibę w Warszawie. Celem Centrum, zgodnie z treścią art. 3 ust 1 ustawy o CPRDiP jest inicjowanie, wspieranie i podejmowanie działań w Rzeczypospolitej i Federacji Rosyjskiej na rzecz dialogu i porozumienia w stosunkach polsko-rosyjskich. Zadania Centrum zostały wymienione w kolejnym ustępie art. 3 ustawy. Centrum wspiera długofalowe projekty instytucjonalnej współpracy polskich i rosyjskich podmiotów, instytucji publicznych, akademickich, organizacji i stowarzyszeń pozarządowych podejmujących działania na rzecz dialogu i porozumienia w stosunkach polsko-rosyjskich. W szczególności o wsparcie Centrum mogą ubiegać się projekty kilkuletnich cykli konferencji, sympozjów, wykładów, seminariów i dyskusji organizowanych naprzemiennie w Polsce i Rosji. Centrum współpracuje z Fundacją Centrum Rosyjsko-Polskiego Dialogu i Porozumienia, której celem jest podejmowanie działań na rzecz dialogu i porozumienia w stosunkach rosyjsko-polskich [CPRDiP, online]. Fundacja została powołana do życia na mocy Dekretu prezydenckiego o utworzeniu Centrum Rosyjsko-Polskiego dialogu [Указ 2011].

W umowie z Ukrainą w art. 15 nie zostały wymienione z nazwy ośrodki kulturalne, jak to było w przypadku umowy białoruskiej i rosyjskiej. W Polsce działa od 1 grudnia 2006 roku Centrum Kultury i Informacji przy Ambasadzie Ukrainy. Głównym celem Centrum jest rozwój współpracy międzynarodowej Ukrainy i Rzeczypospolitej Polskiej w dziedzinie kultury, oświaty, nauki i techniki, turystyki, kultury fizycznej i sportu; rozpowszechnienie w Polsce informacji o Ukrainie; zapoznanie się z historią i kulturą Ukrainy, sprzyjanie nauczaniu języka ukraińskiego w Polsce; podtrzymanie związków z Ukraińcami za granicą, sprzyjanie realizacji ich potrzeb kulturalno-oświatowych, informacyjnych i innych; poszerzanie informacji o możliwościach turystycznych i atrakcyjności Ukrainy, sprzyjanie współpracy z Polską w dziedzinie turystyki [Ambasada Ukrainy, online].

Instytut Polski w Kijowie został założony w 1999 roku [Польський Інститут у Києві, online]. Do jego zadań należy promocja współczesnej kultury Polski oraz inspiracja twórczej współpracy artystów polskich i ukraińskich. Instytut od momentu powstania działa, jako instytucja menadżerska współpracująca z najlepszymi ukraińskimi instytucjami państwowymi i pozarządowymi. Zrealizowanych dzięki temu zostało kilkaset projektów prezentujących najciekawsze zjawiska ze wszystkich dziedzin kultury. Instytut proponuje wydarzenia i programy ukierunkowane na modernizację, współczesną refleksję nad kulturą, wspieranie rozwoju społeczeństwa obywa-

telskiego oraz umacnianie kontaktów z wybitnymi przedstawicielami świata kultury [Warsztaty Kultury, online].

Postanowienia o utworzeniu ośrodków kultury i informacji pojawiają się również w umowach zawartych z Czechami (Instytut Polski w Pradze i Czeskie Centrum w Warszawie) i Bułgarią (Polski Ośrodek Informacji i Kultury w Sofii oraz Bułgarski Ośrodek Kultury i Informacji w Warszawie). Dodatkowo w umowie z Bułgarią znalazł się zapis odnoszący się do wspierania działalności Stowarzyszenia Kulturalno-Oświatowego imienia Christo Botewa w Polsce oraz Polskiego Stowarzyszenia Kulturalno-Oświatowego imienia Władysława Warneńczyka. W sposób ogólny zostało użyte sformułowanie nawiązujące do popierania i ułatwiania działalności ośrodków kultury w umowach ze Słowacją i Chorwacją. Wspomnianych postanowień nie zawierają Umowy podpisane z Macedonią, Serbią, Bośnią i Hercegowiną (obowiązuje umowa zawarta przez Jugosławię), Czarnogórą i Słowenią.

5. Rok Rosji w Polsce – 2015

Na mocy wspólnej deklaracji Ministrów Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej i Federacji Rosyjskiej „Program 2020 w relacjach polsko-rosyjskich”, podpisanej w dniu 19 grudnia 2013 roku w czasie VII posiedzenia Komitetu Strategii i Współpracy Polsko-Rosyjskiej, uzgodniono przeprowadzenie „Roku Polski w Rosji” oraz „Roku Rosji w Polsce” w 2015 roku oraz innych dużych projektów dwustronnych, m.in. festiwalu piosenki polskiej i rosyjskiej, festiwalu filmów polskich i rosyjskich [Deklaracja 2013]⁴. Deklaracja miała na celu wprowadzenie współpracy bilateralnej na poziomie aktywnego partnerstwa między państwami. W swojej wypowiedzi Minister Spraw Zagranicznych Siergiej Ławrow zaznaczył, że wydarzenie przewidziane na rok 2015 obejmie inicjatywy o charakterze humanitarnym, wymiany młodzieży, ale również gospodarczej [Ministerstwo Spraw Zagranicznych (c), online].

Z uwagi na zaangażowanie Rosji w działania militarne na Ukrainie, aneksję Krymu, w kwietniu 2014 roku polski MSZ podjął decyzję o znacznym ograniczeniu wymiaru politycznego obchodów. Zgodnie z tym stanowiskiem, polska strona miała główny nacisk położyć na dialog między Polakami i Rosjanami tak, by przedstawić polski punkt widzenia dotyczący

⁴ Podstawa prawna – Traktat o przyjaznej i dobrosąsiedzkiej współpracy podpisany między Polską a Rosją w 1992 roku [Traktat z Rosją, 1992].

m.in. demokratycznego charakteru Unii Europejskiej i państwa polskiego po 25 latach od upadku komunizmu. W maju 2014 roku polski MSZ przyjął, że inicjatywa „Roku Polski w Rosji” i „Roku Rosji w Polsce” może pomóc w walce z rosyjską propagandą dotyczącą konfliktu na Ukrainie. Miała przyczynić się do przedstawienia pozytywnego obrazu Polski i Unii Europejskiej, pokazania że Polska i Unia Europejska nie są światem wrogim, a światem przyjaznym, który chce budować dobrosąsiedzkie stosunki z całym swoim otoczeniem, jest nastawiony na pokój, na modernizację i na pokojowy rozwój relacji oparty na zasadach międzynarodowych. Wtedy to wiceminister kultury Piotr Żuchowski zauważył, że „Rok Polski w Rosji” i „Rok Rosji w Polsce” może pozytywnie wpłynąć na wiedzę Rosjan nie tylko o polskiej kulturze, ale także o stosunku Polaków wobec tego, co dzieje się na Ukrainie. Jego zdaniem, za pośrednictwem języka kultury i sztuki można bardzo wiele powiedzieć, w tym przedstawić nadrzędną sprawę, czyli polską rację stanu [Ministerstwo Spraw Zagranicznych (d), online]. Kultura zgodnie z tym założeniem miała stać się orężem w walce z wrogą propagandą Kremla wymierzoną w Polskę i Unię Europejską, pozytywnym elementem, pomostem łączącym społeczeństwo rosyjskie ze światem zachodnim.

Ostateczne w dniu 23 lipca 2014 roku polski rząd podjął decyzję o odwołaniu „Roku Polski w Rosji” i „Roku Rosji w Polsce” w 2015 roku z uwagi na wydarzenia na Ukrainie i zestrzelenie samolotu linii malezyjskich [Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, online]. Kultura w tym przypadku zyskała wymiar stricte polityczny. Decyzja o odwołaniu planowanej inicjatywy stała się nie tylko środkiem wyrazu niezadowolenia państwa polskiego z objętego kierunku polityki Kremla wobec Ukrainy, ale także przybrała charakter sankcji natury psychologicznej⁵. „Upolityczniona” kultura stała się kolejnym elementem trudnego dialogu prowadzonego między Polską a Rosją od 2010 roku.

Wyłom w tej kwestii stanowiła decyzja jednego z krakowskich przedsiębiorców z branży edukacyjnej, który postanowił w 2015 roku na własną rękę zorganizować cykl imprez związanych z odwołanym „Rokiem Rosji w Polsce”. Inicjatywa z założenia ma charakter apolityczny, promujący wiedzę o Rosji oraz jej kulturze w ramach prywatnego, otwartego przedsięwzięcia krakowskich pasjonatów rosyjskiej kultury. Do udziału w tej inicjatywie zostali zaproszeni krakowscy uczeni, działacze społeczni i artyści [Instytut

⁵ Według S. E. Nahlika sankcje natury psychologicznej są stwierdzeniem naruszenia prawa i napiętnowania naruszającego prawo [Góralczyk, Sawicki 2006, 24].

Filologii Wschodniosłowiańskiej UJ, online]. Kalendarz imprez został przedstawiony na oficjalnej stronie internetowej Roku Kultury Rosyjskiej w Krakowie [2015 Rok Kultury Rosyjskiej w Krakowie, online].

Zakończenie

Zakres współpracy między państwami w dziedzinie kultury wyznaczają bilateralne umowy międzynarodowe. Wyznaczają one ramy prawne dla rzeczowej współpracy. Powyżej zostały zaprezentowane wybrane postanowienia odnoszące się do instytucjonalnego wymiaru współpracy międzypaństwowej w dziedzinie kultury, w praktycznym wymiarze głównie w zakresie dyplomacji kulturalnej, realizowanej przez współczesną dyplomację w ramach jej funkcji kulturalnej. Jednym z ważnych instrumentów służących prezentacji dorobku intelektualnego, kultury i historii za granicą są m.in. prezentowane powyżej Instytuty Polskie [Sutor 2012, 147]. Istotnym aspektem jest również współpraca na poziomie organizacji pozarządowych (której praktyczny aspekt nie został zaprezentowany na łamach niniejszego artykułu), czy też na poziomie miast, powiatów i województw.

Podkreślić należy, iż dzięki przywoływanym umowom może dochodzić do zbliżania i zapoznawania się kultur, a na pograniczach do przenikania, co w zdecydowany sposób wpływa na rozwój kultury i społeczne wyobrażenie o kulturze tak bliskich nam państw, z którymi łączy nas albo tradycja, albo język lub też bliskie sąsiedztwo.

Literatura

2015 Rok Kultury Rosyjskiej w Krakowie, *Daty poszczególnych Spotkań z Kulturą Rosyjską*, [online], <http://rokkulturyrosyjskiejwkrakowie.pl/spotkania/>, [03.05.2015].

Ambasada Republiki Białoruś w Rzeczypospolitej Polskiej, *Centrum Kulturalne Białorusi, Historia, cele i kierunki działalności*, [online], http://poland.mfa.gov.by/pl/bilateral_relations/cultural/centrum/cele/ [30.09.2014].

Ambasada Ukrainy w Rzeczypospolitej Polskiej, *Współpraca kulturowo-humanitarna pomiędzy Ukrainą a Polską*, [online], <http://poland.mfa.gov.ua/pl/ukraine-pl/culture>, [30.09.2014].

Deklaracja o polsko-radzieckiej współpracy w dziedzinie ideologii, nauki i kultury podpisana w Moskwie dnia 21 kwietnia 1987 roku (dokument nie został opublikowany).

- Goworko-Składanek B., 2010, *Współpraca międzynarodowa Polski z państwami wschodnimi na polu nauki i oświaty* [w:] pod red. J. Bieleckiego i A. Jacewicz, *Edukacja z perspektywy przemian kulturowych i społecznych. Wczoraj – dziś – jutro*, Białystok, s. 345.
- Góralczyk W., Sawicki S., 2006, *Prawo międzynarodowe publiczne w zarysie*, Warszawa, s. 24.
- Instytut Polski w Moskwie // Польский культурный центр в Москве, [online], <https://www.facebook.com/kulturapolshi>, [03.10.2014].
- Instytut Polski w Sankt Petersburgu, *O nas*, [online], <http://www.polinst.ru/pl/page/show/4/o-nas.html>, [03.10.2014].
- Instytut Filologii Wschodniosłowiańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego, *Rok 2015 Rokiem Kultury Rosyjskiej w Krakowie – niezależna inicjatywa krakowskiej firmy edukacyjnej*, [online], http://www.ifw.filg.uj.edu.pl/instytut/ciekawie-informacje/-/journal_content/56_INSTANCE_Ymd6/1717115/72686910, [03.05.2015].
- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Rosja 2015 – Promesa, [online], <http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/finanse/programy-ministra/rosja-2015-ndash-promesa.php?searchresult=1&ssstring=rok+rosji+2015>, [03.05.2015].
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych (a), *Departament Dyplomacji Publicznej i Kulturalnej*, [online], https://www.msz.gov.pl/pl/p/msz_pl/ministerstwo/ministerstwo_organizacja/komorki/departament_dyplomacji_publicznej_i_kulturalnej_-;jsessionid=D8E2F655F22E80005AE6B612BEE43189.cms2, [03.10.2014].
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych (b), *Inicjatywa Środkowoeuropejska*, [online], http://www.msz.gov.pl/pl/polityka_zagraniczna/organizacje_miedzynarodowe/inne_org_miedzynarodowe/inicjatywa_srodkowoeuropejska/, [03.10.2014].
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych (c), *Wspólna Deklaracja Ministrów Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej i Federacji Rosyjskiej „Program 2020 w relacjach polsko-rosyjskich”*, [online], <http://www.msz.gov.pl/resource/170dc6c7-2895-4c3e-b22b-21191d64c869:JCR>, [03.05.2015].
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych (d), *Rok Polski w Rosji może pomóc w walce z propagandą w Rosji, depesza PAP 07.05.2014 r.*, [online], [03.05.2015].
- Porozumienie o współpracy między Ministrem Kultury Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Kultury Republiki Białorusi na lata 2005–2006, podpisane we Wrocławiu dnia 9 grudnia 2004 r., M. P. 2005 nr 28 poz. 389.
- Porozumienie zawarte między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Radą Ministrów Bośni i Hercegowiny o sukcesji prawnej Bośni i Hercegowiny w stosunku do umów zawartych między Rzeczpospolitą Polską a Socjalistyczną Federacyjną Republiką Jugosławii, zawarte w Sarajewie dnia 22 grudnia 2006 r., M. P. 2008 nr 52 poz. 462, Załącznik nr 1, pkt. 3.

- Potoroczym P. (red.), *Raport od wymiany kulturalnej do nowej inteligentnej siły. Promocja Polski przez kulturę*, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, s. 4, [online], [http://www.kongreskultury.pl/library/File/RaportPromocja/promocja\[1\].kult_raport_w.pelna.pdf](http://www.kongreskultury.pl/library/File/RaportPromocja/promocja[1].kult_raport_w.pelna.pdf), [01.10.2014].
- Program współpracy w dziedzinie edukacji i kultury między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej i Rządem Federalnym Federalnej Republiki Jugosławii na lata 2002, 2003, 2004 i 2005, sporządzony w Warszawie dnia 28 stycznia 2003 r., Dz. U. 2003 nr 131 poz. 1214.
- Program współpracy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Słowenii w dziedzinie kultury, nauki i oświaty na lata 2003–2006, podpisany w Warszawie dnia 9 kwietnia 2003 r., Dz. U. 2003 nr 196 poz. 1920.
- Program Współpracy między Ministrem Kultury Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Kultury Republiki Czeskiej na lata 2004–2006, podpisany w Pradze dnia 7 grudnia 2004 r., M. P. 2005 nr 28 poz. 391.
- Program współpracy kulturalnej między Ministrem Kultury Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Kultury Republiki Chorwacji na lata 2005–2007, podpisany w Zagrzebiu dnia 31 października 2005 r., M. P. 2006 nr 10 poz. 134.
- Program Współpracy między Ministrem Kultury Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Kultury Republiki Słowackiej na lata 2005–2007, podpisany w Warszawie dnia 14 października 2005 r., M. P. 2006 nr 14 poz. 189.
- Program Współpracy między Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Kultury Republiki Czeskiej na lata 2008–2010, podpisany w Warszawie dnia 29 września 2008 r., Dz. U. 2009 nr 46 poz. 380.
- Program Współpracy między Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Kultury Republiki Słowackiej na lata 2009–2011, podpisany w Warszawie dnia 28 maja 2009 r., M. P. 2009 nr 41 poz. 652.
- Program Współpracy w dziedzinie kultury między Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Kultury Republiki Macedonii na lata 2009–2011, sporządzony w Warszawie dnia 8 lipca 2009 r., M. P. 2009 nr 49 poz. 713.
- Program współpracy między Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Kultury Republiki Słowackiej na lata 2012–2014, podpisany w Pradze dnia 1 czerwca 2012 r., M. P. 2012 poz. 409.
- Program Współpracy między Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Kultury Republiki Białorusi na lata 2012–2014, podpisany w Mińsku dnia 19 listopada 2012 r., M. P. 2013 poz. 28.
- Program współpracy między Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Kultury Republiki Czeskiej na lata 2014–2016, podpisany w Krakowie dnia 6 maja 2014 r., Dz. U. 2014 poz. 1008.

- Protokół o współpracy między Ministrem Kultury Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Kultury i Sztuki Ukrainy na lata 2003–2005, sporządzony w Warszawie dnia 19 marca 2003 r., M. P. 2003 nr 24 poz. 345.
- Protokół o współpracy między Ministrem Kultury Rzeczypospolitej Polskiej a Federalną Agencją Kultury i Kinematografii Federacji Rosyjskiej na lata 2004–2005, podpisany w Warszawie dnia 17 listopada 2004 r., M. P. 2004 nr 53 poz. 897.
- Protokół o współpracy między Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Kultury Federacji Rosyjskiej na lata 2009–2012, podpisany w Sopocie dnia 1 września 2009 r., Dz. U. 2010 nr 4 poz. 25.
- Protokół o współpracy między Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej a Ministerstwem Kultury i Turystyki Ukrainy na lata 2009–2012, podpisany w Warszawie dnia 30 listopada 2009 r., M. P. 2010 nr 2 poz. 9.
- Rosyjskie Centrum Nauki i Kultury w Gdańsku, [online], http://www.russcentrum.pl/pl_dzialanosc.html, [30.09.2014].
- Rosyjski Ośrodek Nauki i Kultury w Warszawie, *Program listopad 2014 r.*, [online], https://www.facebook.com/ronik.warszawa/photos/a.150822371614451.32303.150818714948150/943102852386395/?type=1&relevant_count=1, [30.09.2014].
- Rosyjski Ośrodek Nauki i Kultury w Warszawie, [online], <http://www.ronik.org.pl/index.php/pl/>, [30.09.2014].
- Sutor J., 2012, *Prawo dyplomatyczne i konsularne*, Warszawa, s. 147.
- Umowa o współpracy kulturalnej między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Związkiem Socjalistycznych Republik Radzieckich podpisana w Warszawie dnia 30 czerwca 1956 r., Dz.U. 1957 nr 16 poz. 83.
- Umowa o współpracy kulturalnej między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Federacyjną Ludową Republiką Jugosławii, podpisana w Belgradzie dnia 6 lipca 1956 r., Dz. U. 1956 nr 20 poz. 99.
- Umowa między Polską Rzeczpospolitą Ludową a Związkiem Socjalistycznych Republik Radzieckich o współpracy kulturalnej i naukowej, podpisana w Moskwie dnia 14 grudnia 1970 r., Dz. U. 1971 nr 22 poz. 203.
- Umowa między Rządem Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej a Rządem ZSRR o utworzeniu i działalności Ośrodka Informacji i Kultury Polskiej w Związku Radzieckim podpisana w Moskwie dnia 9 lutego 1988 roku, [online], <http://www.traktaty.msz.gov.pl/fd.aspx?f=P0000010915.pdf>, [03.10.2014].
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Bułgarii o współpracy kulturalnej i naukowej, podpisana w Warszawie dnia 25 lutego 1993 r., Dz. U. 1993 nr 124 poz. 565.
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Federacji Rosyjskiej o współpracy w dziedzinie kultury, nauki i oświaty, sporządzona w Warszawie dnia 25 sierpnia 1993 r., Dz. U. 1994 nr 36 poz. 133.

- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej i Rządem Republiki Słowenii o współpracy w dziedzinach oświaty, kultury i nauki, podpisanej w Warszawie dnia 14 lutego 1994 r., Dz. U. 1995 nr 62 poz. 320.
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej a Rządem Republiki Białoruś o współpracy w dziedzinie kultury, nauki i oświaty, sporządzona w Warszawie dnia 27 listopada 1995 r., Dz. U. 1996 nr 76 poz. 365.
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Chorwacji o współpracy w dziedzinie kultury i edukacji, podpisana w Zagrzebiu dnia 14 września 1995 r., Dz. U. 1998 nr 54 poz. 346.
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Ukrainy o współpracy w dziedzinie kultury, nauki i oświaty, sporządzona w Kijowie dnia 20 maja 1997 r., Dz. U. 2000 nr 3 poz. 29.
- Umowa między Rządem RP a Rządem Macedońskim o współpracy w dziedzinie kultury i edukacji z dnia 29 stycznia 1998 roku, niepublikowana w oficjalnym publikatorze urzędowym.
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Słowackiej o współpracy kulturalnej, oświatowej i naukowej, sporządzona w Bratysławie dnia 23 marca 2000 r., M. P. 2002 nr 6 poz. 123.
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Czeskiej o współpracy w dziedzinie kultury, szkolnictwa i nauki, podpisana w Pradze dnia 30 września 2003 r., Dz. U. 2004 nr 244 poz. 2449.
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Czarnogóry o współpracy w dziedzinie kultury, edukacji i nauki, podpisana w Warszawie dnia 26 października 2012 r., Dz. U. 2013 nr 0 poz. 1255.
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Serbii o współpracy w dziedzinie kultury, edukacji i nauki, podpisana w Belgradzie dnia 24 października 2013 r., Dz. U. 2014 poz. 1385.
- Ustawa z dnia 25 marca 2011 r. o Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia, Dz. U. 2011 nr 76 poz. 408.
- Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Federacją Rosyjską o przyjaznej i dobrosąsiedzkiej współpracy, sporządzony w Moskwie dnia 22 maja 1992 r., Dz. U. 1993 nr 61 poz. 291.
- Warsztaty Kultury, Instytut Polski w Kijowie, [online] <http://www.warsztatykultury.pl/warsztatykultury-wspolpraca/institucje/institut-polski-w-kijowie/>, [03.10.2014].
- Польскі Інстытут у Мінску, *Пра нас*, [online], <http://www.instpol.by/about/>, [30.09.2014].
- Польський Інститут у Києві, [online], <http://www.polinst.kiev.ua/mission.html>, [03.10.2014].
- Польский Культурный Центр, [online], <http://www.kulturapolshi.ru/stat.php?page=center>, [03.10.2014].
- Указ Президента Российской Федерации о создании Фонда “Российско-польский центр диалога и согласия”, Москва, Кремль, 14 октября 2011 года, N 1350.

FORMAL AND LEGAL ASPECTS OF POLISH INTERNATIONAL COOPERATION
WITH SLAVIC COUNTRIES IN THE FIELD OF CULTURE

S U M M A R Y

Range of cooperation between the countries in the field of culture define bilateral international agreements. They contain a legal framework for cooperation objective. The article presents selected provisions relating to the institutional dimension of inter-state cooperation in the field of culture, in practical terms mainly in the field of cultural diplomacy, realized by modern diplomacy in its cultural function. One of the important instruments for the presentation of the intellectual, cultural and historical issue are Polish Institutes. An important aspect is also the co-operation at the level of NGOs (the practical aspect has not been presented in the pages of this article), or at the level of cities, districts and voivodeships.

Beata Goworko-Składanek e-mail: beata.goworko@uwb.edu.pl